

Τριανταφυλλιά Νικολούδη, Νηπιαγωγός

Το εκπαιδευτικό σύστημα, για να ανταποκριθεί στις ανάγκες της εποχής μας, θα πρέπει να προωθήσει τη διαπολιτισμική επικοινωνία.. Ο ρόλος της γλώσσας, είναι σημαντικός για την ανάπτυξη αυτής της επικοινωνίας. Θεωρούμε, ότι τα σχολεία με την πολυπολιτισμική μορφή που παρουσιάζουν, οφείλουν να σέβονται τα διαφορετικά πολιτισμικά στοιχεία των αλλοδαπών μαθητών τους και να προσπαθούν να τα εντάξουν λειτουργικά μέσα στο πρόγραμμά τους Ένα από αυτά τα στοιχεία είναι και η γλώσσα, η οποία είναι απόλυτα συνδεδεμένη με τον πολιτισμό και δηλώνει την ανάγκη επικοινωνίας που έχουν οι άνθρωποι.. Όχι μόνο τη διατήρηση, αλλά και την υποστήριξη των γλωσσικών διαφορών, προτείνει ο Ευαγγέλου. (Ευαγγέλου, Ο. (2003), στο *Η αντιμετώπιση της γλωσσικής διαφορετικότητας στο Νηπιαγωγείο*, « Σύγχρονο Νηπιαγωγείο», τχ.34, Αθήνα, σελ. 12-17).

Επικρατεί η άποψη, ότι όταν η γλώσσα, αγνοείται ή αποκλείεται από τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των μαθητών, τότε οι μαθητές που δε μιλούν τη γλώσσα της κυρίαρχης ομάδας, ξεκινούν από μειονεκτική θέση. (Cummins,1999)

Αντιλαμβανόμαστε, ότι αν θέλουμε να μιλάμε για σύγχρονες παιδαγωγικές τάσεις και για εκπαίδευση ίσων ευκαιριών για όλους τους μαθητές (Ματσαγγούρας, 2003), θα πρέπει να βοηθήσουμε κι αυτούς τους μαθητές, που η μητρική τους γλώσσα διαφέρει από την επίσημη γλώσσα του σχολείου. «Η αδυναμία ενός παιδιού να κατανοήσει τον εκπαιδευτικό, αναιρεί την έννοια της ισότητας των ευκαιριών στην εκπαίδευση» (Ευαγγέλου, Ο. (2003), στο *Η αντιμετώπιση της γλωσσικής διαφορετικότητας στο Νηπιαγωγείο*, π. Σύγχρονο Νηπιαγωγείο,τχ.34, Αθήνα,σελ.12-17).

Έχοντας να δουλέψουμε με παιδιά νηπιαγωγείου, προσπαθήσαμε με έναν διαφορετικό τρόπο, όπως την ταυτόχρονη ανάγνωση ενός δίγλωσσου βιβλίου, να φέρουμε όλα τα παιδιά σε επαφή και με τις δύο γλώσσες. Αφ' ενός, γιατί η ανάγνωση, ως σημαντική πηγή εισερχόμενης πληροφορίας, ενθαρρύνει την ενεργή χρήση της γλώσσας, ώστε να συνδεθεί η εισερχόμενη πληροφορία με προηγούμενες εμπειρίες των μαθητών και αφ' ετέρου, γιατί, ο κάθε εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να επιλέξει ο ίδιος τον τρόπο με τον οποίο θα προσεγγίσει τους πολιτιστικά διαφέροντες μαθητές τους. (Cummins,1999).

Μιλώντας για ένα ευρύτερο πλαίσιο εκπαιδευτικού αντιρατσισμού, οι εκπαιδευτικοί, θα πρέπει να γνωρίσουν και να ευαισθητοποιηθούν για την πολιτισμική και γλωσσική διαφορετικότητα, να προσδιορίσουν πολλές ομοιότητες που υπάρχουν μεταξύ των πολιτισμών, να εκτιμούν τη γλωσσική ποικιλομορφία των μαθητών, να διερευνούν τα συναισθήματα των «διαφορετικών» μαθητών τους, να ενισχύουν την αυτοεκτίμηση και να εκπαιδεύουν κατάλληλα τους πολιτισμικά και γλωσσικά «διαφορετικούς» μαθητές. (Ευαγγέλου, Ο., Κάντζου, Ν.(2005), *Πολυπολιτισμικότητα και εκπαιδευτικός ρατσισμός. Σχέδια εργασίας για το νηπιαγωγείο και το δημοτικό σχολείο*, Εκδ. Δίπτυχο, Αθήνα).

Στα πλαίσια ενός περιβαλλοντικού προγράμματος, με τα παιδιά του νηπιαγωγείου, είχαμε δει τις ξενόγλωσσες πινακίδες, που υπήρχαν στον πεζόδρομο πάνω από το σχολείο μας. Ορισμένα παιδιά εντόπισαν, ότι κάποια γράμματα τα γνωρίζουν και άρχισαν να τα λένε στα ελληνικά, παρόλο που η πινακίδα ήταν γραμμένη στ' αγγλικά. Αυτή η παρατήρηση, μας οδήγησε στην αναγνώριση των κοινών γραμμάτων από τις δύο αλφαβήτες. Επίσης κατά τη διάρκεια του ίδιου προγράμματος, μας βγήκε αυθόρμητα ως δραστηριότητα, να γράψουμε ένα γράμμα προς τους Άγγλους και να ζητάμε να μας επιστραφούν τα μάρμαρα του Παρθενώνα. Στα παιδιά δημιουργήθηκε η απορία: «Πώς θα το καταλάβουν αφού δεν ξέρουν ελληνικά». Κάποια άλλα απάντησαν να το δώσουμε σε μία συγκεκριμένη μητέρα, η οποία ξέραμε από προηγούμενή της επίσκεψη στο σχολείο, ότι έχει γεννηθεί στην Αμερική. Της ζητήσαμε να μας γράψει το γράμμα και στα Αγγλικά. Βάζοντας το ένα γράμμα δίπλα στο άλλο, τα παιδιά είδαν τις διαφορετικές γραφές, άκουσαν τις δύο διαφορετικές γλώσσες και κατέληξαν στο συμπέρασμα, ότι «είναι άλλες γλώσσες, αλλά λένε το ίδιο».

Αυτές οι δύο δραστηριότητες, μας έδωσαν το ερέθισμα να ασχοληθούμε στην τάξη με την προσέγγιση και μιας άλλης γλώσσας. Επιλέξαμε την αλβανική, γιατί η

πλειοψηφία των αλλοδαπών μαθητών στην τάξη (8 από τα 10), ήταν από την Αλβανία.

Στόχος μας δεν ήταν η διδασκαλία μίας δεύτερης γλώσσας, αλλά η ανάδειξη των κοινών στοιχείων που μπορεί να έχουν δύο διαφορετικοί γλωσσικοί κώδικες, καθώς επίσης και η καλλιέργεια της αντίληψης, του κοινού στόχου που έχουν όλες οι γλώσσες, δηλαδή τη μεταφορά μηνύματος με διαφορετική εκφορά του λόγου. Σύμφωνα με την αρχή της αλληλεξάρτησης των γλωσσών, που υποστηρίζει ο Cummins, «...το δίγλωσσο παιδί στο σχολείο, έχει τη δυνατότητα να χειρίζεται τις έννοιες που ήδη γνωρίζει από την πρώτη του γλώσσα, μέσα από έναν άλλο γλωσσικό κώδικα». (Σαλαγιάννη, Μ. (2004), *Διδασκαλία της πρότυπης γλώσσας και αναπαραγωγή της κοινωνικής ανισότητας*, π. Σύγχρονο Νηπιαγωγείο, τχ.38, Αθήνα, σελ.8-15).

Δεχόμενοι την άποψη, ότι ανάμεσα στα βασικά χαρακτηριστικά της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι και το να προκαλεί την αμοιβαία επίδραση των πολιτισμών μεταξύ των χωρών καταγωγής και υποδοχής (Μάρκου, 1997), θέλαμε με αυτό τον τρόπο, να αντιληφθούν τα παιδιά την αλληλεξάρτηση των γλωσσών και να προβληματιστούν για τους λόγους, τους οποίους μπορεί να συμβαίνει αυτό. Με άλλα λόγια, θέλαμε να προσεγγίσουμε μια μειονότητα στην τάξη με την ανάδειξη ορισμένων από τα κοινά στοιχεία που έχουμε μαζί τους.

Εκτός από το θέμα της γλώσσας, επιδιώξαμε τη βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των παιδιών και την ενίσχυση της συναισθηματικής ανάπτυξής τους. Οι καλές σχέσεις μεταξύ των παιδιών, είναι πολύ πιο σημαντικές από τη σχολική πρόδοό τους, αναφέρει ο Cummins. (Cummins, J. (1995), στο *Policy and Practice in Bilingual Education*, Multilingual Matters LTD, Clevedon, σελ.105-106).

Η ομαλή ψυχοκοινωνική προσαρμογή των μαθητών, η οποία είναι ζητούμενο, επηρεάζεται κατά πολύ, από την αλληλεπίδραση του δάσκαλου με το μαθητή, την αλληλεπίδραση του μαθητή με τους συμμαθητές τους, αλλά και την αλληλεπίδραση του μαθητή με τον εαυτό του. Αναφερόμενοι στην αλληλεξάρτηση με τους συμμαθητές, εννοούμε τη συνεργασία, τη δημιουργία φιλικών σχέσεων, την ένταξη σε ομάδα. Η αλληλεξάρτηση του μαθητή με τον εαυτό του, έχει να κάνει με την αυτοπεποίθηση που έχει ο ίδιος ο μαθητής και την εμπιστοσύνη στον εαυτόν του. (Ευαγγέλου, Ο., Παλαιολόγου, Ν., 2003).

Γνωρίζοντας τα διαφορετικά στοιχεία του «άλλου», μαθαίνουμε γι αυτόν και τον αποδεχόμαστε. Κατ' επέκταση, ευελπιστούμε, ότι μελλοντικά «η Διγλωσσία σε κοινωνικό επίπεδο, θα βοηθήσει τις μειονότητες να δημιουργήσουν γέφυρες φιλίας και κατανόησης των λαών». (Memushaj, R.(1997), στο *Εκπαίδευση και Διαπολιτισμική Επικοινωνία*, σελ.210).

Μέσα από τις δραστηριότητες, επιδιώξαμε να φέρουμε τα παιδιά πιο κοντά μεταξύ τους, να ενισχύσουμε τις σχέσεις τους και να καλλιεργήσουμε την αυτοεκτίμηση και την ενδυνάμωση των αλλοδαπών μαθητών, χωρίς αυτό να σημαίνει, ότι μειώσαμε την εικόνα των μαθητών της κυρίαρχης ομάδας. Η ενδυνάμωση των δίγλωσσων μαθητών συμβάλλει στις κοινωνικές σχέσεις και στις αλληλεπιδράσεις, μεταξύ των κυρίαρχων και υποτελών ομάδων. Επίσης, όπως υποστηρίζει ο Cummins, η ενδυνάμωση της ταυτότητας του δίγλωσσου μαθητή, συμβάλλει και στη βελτίωση της σχολικής του επίδοσης.(Cummins, 1999).

Η γλωσσική ενδυνάμωση, σύμφωνα με τον Cummins, δεν απαιτεί ιδιαίτερο πρόγραμμα διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας των αλλοδαπών μαθητών. Μία λέξη την ημέρα, αν λένε στη γλώσσα τους, είναι αρκετό, για να νιώσουν, ότι η γλώσσα τους υπολογίζεται ισάξια και δεν παραγκωνίζεται. Κατά συνέπεια, ενισχύεται η ταυτότητά τους. (Γκόβαρης, 2001)

Επιλέξαμε ως τρόπο προσέγγισης της « άλλης γλώσσας», την ανάγνωση του δίγλωσσου βιβλίου: **«Καλημέρα, φίλε!» «Mirëmëngengjes, mik!»**.

Όπως διαπιστώσαμε, εκτός από τις δραστηριότητες που είχαμε επιλέξει, βγήκαν και άλλες αυθόρμητες, από τα ίδια τα παιδιά. Επίσης, αν το θέλαμε, θα μπορούσαμε να επεκταθούμε και στο υπόλοιπο Αναλυτικό Πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου και να καλύψουμε κι άλλα γνωστικά αντικείμενα. (Βλ. Ευαγγέλου, Ο., Κάντζου, Ν., Νικολούδη, Φ (2005), *Καλημέρα, φίλε! Αντιμετωπίζοντας τον εκπαιδευτικό ρατσισμό στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες*, π. Σύγχρονο Νηπιαγωγείο, τχ.44, Αθήνα, σελ.56-64)

Πριν περιγράψουμε τις δραστηριότητες, θα αναφέρουμε λίγα λόγια για την ιστορία του βιβλίου:

Το κακάο, βρέθηκε μαζί με το γάλα στο ίδιο μπουκάλι και συνειδητοποίησαν, ότι παρόλο, που οι δικό τους, τους έλεγαν στο παρελθόν να μην κάνουν παρέα,

αυτοί μοιάζουν σε πολλά και δεν έχουν τίποτα να μοιράσουν μεταξύ τους. Αποφάσισαν λοιπόν, να γίνουν φίλοι και να πουν ο ένας στον άλλο:

-«Καλημέρα, miku im»

-«Mirëmëngjes, φίλε μου»

Οι δραστηριότητες, με τις οποίες επεξεργαστήκαμε το περιεχόμενο του βιβλίου και προσπαθήσαμε να εκπληρώσουμε τους στόχους που είχαμε αρχικά θέσει είναι:

- **«Διαβάζουμε την ιστορία»**

Καλούμε ένα αλβανό γονιό στο σχολείο, αφού προηγουμένως του έχουμε δώσει την ιστορία, για να ξέρει το περιεχόμενο και τον έχουμε ενημερώσει, για το τι θέλουμε να κάνουμε.

Ξεκινάμε να διαβάζουμε την ιστορία φράση – φράση, μία φορά στα ελληνικά μία στα αλβανικά.

Τα παιδιά, κατά τη διάρκεια της αφήγησης, αντιδρούν με διάφορους τρόπους. Οι έλληνες μαθητές χαμογελάνε κάπως αμήχανα όταν ακούν τα αλβανικά. Στο άκουσμα κάποιας παράξενης λέξης το γέλιο τους έχει ένα αστεειυτόμο, αλλά καλοπροαίρετο ύφος. Οι αλβανοί μαθητές έχουν ένα χαμόγελο ικανοποίησης και επαναλαμβάνουν κάποιες λέξεις.

Μετά την ανάγνωση της ιστορίας τα παιδιά από την Ελλάδα ρωτούν: «Κυρία τα ίδια λέει;»

Αυθόρμητα τους απαντούν οι αλβανοί συμμαθητές τους. «Ναι. Ναι. Δεν άκουσες; Είπε, qumesht, δηλαδή γάλα.

- **«Συζητάμε για την ιστορία»**

Μιλάμε με τα παιδιά και επεξεργαζόμαστε μαζί τους το περιεχόμενο της ιστορίας. Προσομοιάζουμε τους δύο πρωταγωνιστές με τους εαυτούς μας και συζητάμε αν μας αρέσει να μην μας έχουν φίλους, γιατί είμαστε «διαφορετικοί» ο ένας με τον άλλο, γιατί πρέπει να δεχόμαστε το «διαφορετικό».

Τα παιδιά πολύ εύστοχα παρατηρούν τις διαφορές και τις ομοιότητες που έχουμε μεταξύ μας και καταλήγουν στο συμπέρασμα, ότι πρέπει να κάνουμε παρέα με τους άλλους κι ας διαφέρουμε σε ορισμένα πράγματα. Σε κάποια άλλα είμαστε ίδιοι.

- **«Βρίσκουμε τις ίδιες λέξεις».**

Ξαναδιαβάζουμε την ιστορία με τον ίδιο τρόπο. Τα παιδιά είναι πιο προσεχτικά και δεν έχουν πλέον τις αρχικές αντιδράσεις. Στη διάρκεια της ανάγνωσης αυθόρμητα εντοπίζουν κάποιες λέξεις που έχουν το ίδιο άκουσμα, όπως κουζίνα, κακάο.

Σε αυτό το σημείο επισημαίνουμε, ότι αρχικά είχε προγραμματιστεί να τα ρωτήσουμε εμείς αν άκουσαν κάποιες λέξεις που είναι ίδιες και στα ελληνικά. Τα παιδιά, στο άκουσμα αυτών των λέξεων, παρατήρησαν από μόνα τους, ότι είναι ίδιες και στις δυο γλώσσες.

- **«Οι λέξεις ταξιδεύουν»**

Συζητάμε για το πώς γίνεται και είναι ίδιες αυτές οι λέξεις. Αναφέρουμε, ότι οι συγκεκριμένες ίδιες λέξεις που υπάρχουν στην ιστορία, έχουν έρθει στην Ελλάδα από άλλες χώρες (η λέξη κουζίνα από την Ιταλία, η λέξη κακάο από την Ισπανία). Παραξενεύονται. Μιλάμε για τους πιθανούς λόγους που κάνουν τις λέξεις να «ταξιδεύουν».

Παρατηρούμε το χάρτη, βρίσκουμε τις χώρες και σχολιάζουμε.

Τα παιδιά ρωτάνε τη μητέρα, αν υπάρχουν και άλλες ίδιες λέξεις. Ο γονιός τους λέει ορισμένες που είναι ίδιες, όπως το λεμόνι – lemon, παπαγάλος - papagal, σαπούνι - sapouni,

Οι έλληνες μαθητές, ακούγοντας αυτές τις λέξεις, πολύ συχνά έλεγαν με έκπληκτο ύφος: «Ίδιο!!!» Ρωτούσαν τη μητέρα να τους πει κι άλλες τέτοιες λέξεις.

Αυτό επαναλήφθηκε αυθόρμητα και σε άλλες δραστηριότητες τις επόμενες μέρες. Π.χ. όταν ζωγράφιζαν, κάποια παιδιά ρωτούσαν: «πώς λέγεται στα αλβανικά το μολύβι;» ή την ώρα του φαγητού: «Πώς λέγεται το κουτάλι, το πηρούνι; κ.ο.κ»

- **«Νανουρίσματα».**

Στο άκουσμα των ίδιων λέξεων, ρωτήσαμε τα παιδιά, αν μπορούν να φανταστούν τι άλλο μπορεί να είναι ίδιο στην Ελλάδα και στην Αλβανία». Τα παιδιά με αφορμή μια δραστηριότητα με δημοτικούς χορούς, που είχαμε κάνει στο παρελθόν, είπαν για τη μουσική. Συζητήσαμε ότι και στις δύο χώρες, έχουν σκοπό να διασκεδάσουν με τη μουσική. Με αφορμή το κοινό σκοπό, ζητήσαμε από τη μητέρα (η οποία ήταν ενήμερη από πριν), να μας τραγουδήσει στη γλώσσα της ένα νανούρισμα, χωρίς να πει στα παιδιά τι είναι. Στη συνέχεια τραγούδησε η νηπιαγωγός ένα νανούρισμα στα ελληνικά. Στο τέλος, τα παιδιά είπαν από μόνα τους ότι είναι νανούρισμα, που το λένε οι μαμάδες για να κοιμίσουν τα μωρά τους. Στην ερώτησή μας από πού το κατάλαβαν, απάντησαν από τη λέξη «νάνι» και από το «σιγανό τρόπο που τραγουδούσαμε για να μη ξυπνήσει το μωρό». Πολλά μάλιστα, την ώρα που τραγουδούσαμε, έκαναν πως είχαν στην αγκαλιά τους ένα μωρό και το κοιμίζαν.

Μετά το νανούρισμα, συζητήσαμε, ότι και οι δύο μητέρες ένιωθαν το ίδιο πράγμα και έλεγαν με τον ίδιο τρόπο το τραγούδι στο παιδί τους, μόνο οι λέξεις διέφεραν.

- **«Τι εκφράζουμε με τη γλώσσα».....**

Την επόμενη μέρα, ακούμε στο κασετόφωνο την ιστορία και στις δύο γλώσσες. Εστιαζόμαστε, στο ότι λέμε το ίδιο πράγμα, όπως και την προηγούμενη μέρα με το νανούρισμα, αλλά με διαφορετικό τρόπο. Στο ερώτημά μας γιατί, τα παιδιά απαντούν ότι: «Είναι άλλες γλώσσες». Ξεκινάμε μία συζήτηση, για το τι χρειάζεται η γλώσσα στους ανθρώπους και καταλήγουμε στο συμπέρασμα, ότι όλοι οι άνθρωποι, ανεξαιρέτως ποια γλώσσα μιλάνε, τη χρησιμοποιούν για να μπορούν να «πουν αυτό που θέλουν», όπως χαρακτηριστικά μας είπε ένα παιδί. Η χρήση της γλώσσας, έχει την ίδια σημασία για όλους. Διαφέρει όμως ο τρόπος, γιατί «όλες οι γλώσσες μοιάζουν, αλλά δεν είναι ίδιες».

- **«Αλφαβήτα»**

Είχαμε ζητήσει από την μητέρα, να μας γράψει την αλβανική αλφαβήτα. Βάζουμε το χαρτί με την ελληνική αλφαβήτα, δίπλα στο χαρτί με την αλβανική. Ζητάμε από τα παιδιά να αναγνωρίσουν ποια γράμματα είναι ίδια.

- **«Γράφουμε τα ίδια γράμματα»**

Ζητάμε από τα παιδιά να γράψουν τα γράμματα που είναι ίδια. Αξίζει να σημειωθεί, ότι το κάθε παιδί, τα πρόφερε στη γλώσσα του. Αυτό εξελίχθηκε σε ένα παιχνίδι «ερωταπαντήσεων» μεταξύ τους. Χωρίς να έχουν οριστεί οι κανόνες, έλεγαν πρώτα οι έλληνες μαθητές το γράμμα στα ελληνικά και μετά αλβανοί το έλεγαν στα αλβανικά. Ανάμεσά τους υπήρχε μια ευχάριστη διάθεση και επικρατούσε ένα ωραίο κλίμα. Στη συνέχεια, ορισμένα παιδιά έλεγαν λέξεις που αρχίζουν από κάποια γράμματα και ζητούσαν από τους συμμαθητές τους να πουν αυτή τη λέξη στη γλώσσα τους.

- **«Διαβάζουμε το λεξικό»**

Με αφορμή την προηγούμενη δραστηριότητα, τους διαβάζουμε και στις δύο γλώσσες, τις λέξεις από το λεξιλόγιο, που βρίσκεται στο πίσω μέρος το βιβλίου. (Υπάρχει οδηγός για τη σωστή προφορά). Τους εξηγούμε, ότι είναι ένα λεξικό που λέει, πώς λένε και στις δύο γλώσσες, ορισμένες από τις λέξεις της ιστορίας. Πολλά παιδιά δεν ήξεραν τι σημαίνει λεξικό. Την επόμενη μέρα τους φέραμε από το σπίτι διάφορα λεξικά και προσπαθήσαμε να τα βοηθήσουμε να καταλάβουν σε τι χρησιμεύει ένα λεξικό.

- **«Φτιάχνουμε το δικό μας λεξικό»**

Αποφασίζουμε να φτιάξουμε το δικό μας λεξικό. Επιλέγουμε κάποιες από τις λέξεις της ιστορίας. Τα παιδιά ζωγραφίζουν αυτές τις λέξεις. Στη μέση ενός χαρτιού, κόβουμε και κολλάμε τις ζωγραφιές των παιδιών και εκατέρωθεν των ζωγραφιών, γράφουμε τις λέξεις και στις δύο γραφές (ελληνικά και αλβανικά).

Υπήρχε μια διάρκεια στη δημιουργία του λεξικού. Στις αυθόρμητες δραστηριότητες, το ένα ρωτούσε το άλλο για το πώς λένε στη γλώσσα του κάποια λέξη και το ανακοίνωναν στην υπόλοιπη ομάδα.

Συμπεράσματα

Ολοκληρώνοντας τις δραστηριότητες, θα θέλαμε να παρουσιάσουμε ορισμένα συμπεράσματα, τα οποία προέκυψαν από τις αντιδράσεις, τις παρατηρήσεις, τις απορίες των παιδιών κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων. Σε σχέση με τους στόχους που είχαμε αρχικά θέσει: Τα παιδιά, μέσα από την ανάγνωση του βιβλίου και στις δύο γλώσσες, αντιλήφθηκαν αμέσως, ότι «λένε το ίδιο πράγμα». Αυτό ενισχύθηκε και με το νανούρισμα, που τους βοήθησε να αντιληφθούν πιο ολοκληρωμένα, το γιατί χρησιμοποιούν οι άνθρωποι τη γλώσσα. Είναι χαρακτηριστική η φράση που μας είπε ένα από τα παιδιά: «ότι όλοι οι άνθρωποι, τη χρησιμοποιούν για να μπορούν να 'πουν αυτό που θέλουν'».

Με το πρώτο άκουσμα της ιστορίας, εντόπισαν αμέσως τις κοινές λέξεις και όπως έχουμε ήδη αναφέρει, τα ενθουσίασε το γεγονός, ότι έψαχναν να βρουν πώς λένε στα αλβανικά τις διάφορες λέξεις. Μετέφεραν και στο σπίτι τους πολλές από τις λέξεις αυτές. Η έκφραση του προσώπου τους, όταν έβρισκαν κοινές λέξεις, δεν μπορεί να αποτυπωθεί στο χαρτί. Ο ενθουσιασμός που ένιωθαν, δεν μπορεί να περιγραφεί με λέξεις.

Με το «ταξίδι των λέξεων» και με τη βοήθεια του χάρτη, αντιλήφθηκαν – όσο μπορούν σ' αυτή την ηλικία- τους λόγους που κάνουν σε δυο χώρες, τις λέξεις να είναι ίδιες ή να μοιάζουν. Το ίδιο ακριβώς έγινε και με τα κοινά σύμβολα. Το ενδιαφέρον που τους υποκινούσε η ανεύρεση των κοινών λέξεων, το παρουσίαζαν σε όλη τη διάρκεια της ημέρας και όχι μόνο την ώρα των συγκεκριμένων δραστηριοτήτων.

Αξιζει να επισημάνουμε, ότι καθ' όλη τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (ολοκληρώθηκαν σε τρεις ημέρες), υπήρχε ένα ευχάριστο κλίμα. Παρατηρήσαμε, να κάνουν παρέα (δύο περιπτώσεις) και να παίζουν στις γωνιές, παιδιά από την Ελλάδα και την Αλβανία, που μέχρι τώρα δεν είχαν ιδιαίτερες σχέσεις. Επίσης, κάποια από τα μεγάλα νήπια(έλληνες), απηύθυναν το λόγο σε προνήπια (αλβανούς) και τους ρωτούσαν, τις λέξεις στη γλώσσα τους.

Εκτός από τη διαμόρφωση καλύτερων σχέσεων, παρατηρήσαμε, ότι οι αλβανοί μαθητές ένιωσαν συναισθηματικά πιο ενισχυμένοι. Είναι χαρακτηριστικό, ότι όλοι, όση ώρα άκουγαν την αλβανή μητέρα να διηγείται την ιστορία, χαμογελούσαν ικανοποιημένοι. Επίσης, όταν οι έλληνες μαθητές δεν καταλάβαιναν κάποια λέξη, αναλάμβαναν με ευχαρίστηση το ρόλο του διερμηνέα.

Θεωρούμε, ότι σε ένα ικανοποιητικό ποσοστό, τα παιδιά αντιλήφθηκαν, τόσο τα κοινά στοιχεία που έχουν οι γλώσσες μεταξύ τους, όσο και το, ότι όλες οι γλώσσες, έχουν ως στόχο τη μεταφορά μηνύματος. Χρειάζεται όμως να γίνονται συχνά και συστηματικά τέτοιου είδους προσπάθειες.

Στη συνέχεια, θα αναφέρουμε ορισμένες συμπληρωματικές παρατηρήσεις, οι οποίες είναι δείκτες κάποιων αντιλήψεων.

- Υπήρχαν αντιδράσεις από ορισμένους έλληνες γονείς. Εξέφραζαν με φόβο και οργή ερωτήσεις του τύπου: « Γιατί τους μαθαίνετε αλβανικά;», « Τι τους κάνετε;»κ.α. Όταν τους εξηγήσαμε, σε τι πλαίσιο τα κάναμε, ότι είχαμε κάνει κι άλλες παρόμοιες δραστηριότητες και με άλλες μητρικές γλώσσες και ποιος ήταν ο στόχος μας, κάπως ηρεμούσαν τα πράγματα.
- Αντίθετα οι αλβανοί γονείς, ένιωσαν ικανοποίηση. Κάποιος μάλιστα δήλωσε, ότι όσα χρόνια στέλνει τα παιδιά του στο ελληνικό σχολείο, είναι η πρώτη φορά που ακούγεται η γλώσσα τους.
- Ορισμένα παιδιά από τους έλληνες μαθητές, όταν συζητούσαμε για το περιεχόμενο του βιβλίου και τα σχετικά περί διαφορετικότητας και αποδοχής, μετέφεραν απόψεις, όπως: « Οι γονείς μου, μου έχουν πει να μην κάνω παρέα με Αλβανούς». «Ναι, κι εμείς έχουμε την κυρία Λίντα από την Αλβανία που μας καθαρίζει το σπίτι». «Εμάς μια Ουκρανέζα, μας φυλάει τη γιαγιά».
- Όταν τα παιδιά έλεγαν λέξεις στα Αλβανικά, ένας από τους έλληνες μαθητές, βλέποντας πως η Μαρία ήξερε όλες τις λέξεις, με κοίταξε με απορία και έκπληξη και με ρώτησε: « Κυρία και η Μαρία είναι από την Αλβανία;»Αυτά τα δυο παιδιά, ήταν και πέρσι μαζί, έκαναν παρέα κι όμως το ένα δεν ήξερε σημαντικά στοιχεία για το άλλο, όπως η χώρα καταγωγής του.
- Όταν οι έλληνες μαθητές ρωτούσαν τους αλβανούς συμμαθητές τους να τους πουν λέξεις στα αλβανικά, απευθύνονταν και στα άλλα δυο αλλοδαπά της τάξης μας, που είναι από τις Φιλιππίνες και από το Μπαγκλαντές. Παρόλο που τα συγκεκριμένα παιδιά, έχουν τα εξωτερικά χαρακτηριστικά των χωρών καταγωγής τους, στην αντίληψη των ελλήνων μαθητών ήταν, ότι όλοι οι αλλοδαποί συμμαθητές τους μιλούσαν αλβανικά.

Τέλος, θα θέλαμε να προσθέσουμε, ότι αν μιλάμε για μια πολυπολιτισμική κοινωνία και κατά συνέπεια για ένα πολυπολιτισμικό εκπαιδευτικό σύστημα, δε θα πρέπει να μας παραξενεύει το άκουσμα και άλλων γλωσσών στα σχολεία μας.

Στο πολυγλωσσικό, και όχι πλέον στο μονογλωσσικό σχολείο, όλες οι γλώσσες, μπορούν να έχουν τα ίδια δικαιώματα. (Kangas, T.(1995),στο *Policy and Practice in Bilingual Education*,Multilingual Matters LTD, Clevedon,σελ.41)

Βιβλιογραφία

- Γεωργογιάννης, Π, κ.α. (1997), *Εκπαίδευση και Διαπολιτισμική Επικοινωνία*, Εκδ. Gutenberg, Αθήνα.
- Γκόβαρης, Χ.,(2001), *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*, Εκδ. Ατραπός, Αθήνα.
- Cummins, J. (1999), *Ταυτότητες υπό Διαπραγμάτευση*,(επιμ) Σκούρτου, Ε, Εκδ. Gutenberg, Αθήνα.
- Ευαγγέλου, Ο., Κάντζου, Ν.(2005), *Πολυπολιτισμικότητα και εκπαιδευτικός ρατσισμός. Σχέδια εργασίας για το νηπιαγωγείο και το δημοτικό σχολείο*, Εκδ. Δίπτυχο, Αθήνα.
- Ευαγγέλου, Ο., Παλαιολόγου, Ν., (2003), *Διαπολιτισμική Παιδαγωγική. Εκπαιδευτικές, Διδακτικές και Ψυχολογικές Προσεγγίσεις*, Εκδ. Ατραπός, Αθήνα.
- Garcia, O, Baker,C (ed) (1995), *Policy and Practice in Bilingual Education*,Multilingual Matters LTD, Clevedon.
- Μάρκου, Γ (1997), *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*, Ηλεκτρονικές τέχνες, Αθήνα.
- Ματσαγγούρας, Η (2003),*Η Διαθεματικότητα στη Σχολική Γνώση. Εννοιοκεντρική Αναπλαισίωση και Σχέδια Εργασίας*, Εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα.
- Νικολούδη, Φ. (2005), *Καλημέρα, φίλε!* ,Εκδ. Δίπτυχο, Αθήνα.

Αρθρογραφία

- 1) Ευαγγέλου, Ο. (2003), στο *Η αντιμετώπιση της γλωσσικής διαφορετικότητας στο Νηπιαγωγείο*, π. Σύγχρονο Νηπιαγωγείο,τχ.34, Αθήνα,σελ.12-17.
- 2) Ευαγγέλου, Ο., Κάντζου, Ν., Νικολούδη, Φ (2005), *Καλημέρα, φίλε! Αντιμετωπίζοντας τον εκπαιδευτικό ρατσισμό στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες*, π. Σύγχρονο Νηπιαγωγείο, τχ.44, Αθήνα,σελ.56-64
- 3) Σαλαγιάννη, Μ. (2004), *Διδασκαλία της πρότυπης γλώσσας και αναπαραγωγή της κοινωνικής ανισότητας*, π. Σύγχρονο Νηπιαγωγείο,τχ.38, Αθήνα, σελ.8-15.